

УДК 316.723-053.66:305

ТРАНСГЕНДЕРНІСТЬ У СЕРЕДОВИЩІ ДЕЯКИХ МОЛОДІЖНИХ СУБКУЛЬТУР

Галина Синьока

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Дорошенка 41, 79000, Львів, Україна*

Проаналізовано особливості розподілу гендерних ролей у середовищі представників молодіжних субкультур романтико-ескапістського типу. На підставі аналізу інтернет-блогів представників цього типу субкультур підтверджено наявність схильності до трансгендерності у їхніх представників. Запропоновано підходи до виявлення цієї проблеми та можливі шляхи її вирішення.

Ключові слова: гендерна роль, гендерна самоідентифікація, трансгендерність, молодіжні субкультури, гендерний стереотип, підлітковий вік.

Постановка проблеми. Сьогодні в молодіжній спільноті існує чимало субкультур, які вирізняються певними особливостями організації, поведінки, системи цінностей, культури мовлення тощо. Зауважимо, що не завжди поведінка членів цих субкультур є зрозумілою для людей, які їх оточують.

З огляду на це наукові пошуки, присвячені вивченню різних аспектів проблеми життєдіяльності різноманітних субкультур, набувають особливої актуальності. Зокрема, типологізацію субкультур розглядали у своїх працях В. Лісовський, С. Сергеев, В. Суртаєв та ін. З'ясуванню проблеми віктимності та суїцидальних схильностей представників деяких субкультур присвятили свої дослідження Г. Мартін, С. Сендс, О. Созонова та ін. Проблема агресивності та антисоціальної поведінки представників деяких субкультур стала предметом наукового пошуку П. Веста, М. Вольфганга, Р. Янга, питання сексуальності в середовищі субкультур – Д. Брілла.

Мета нашого дослідження – виявлення трансгендерності у середовищі деяких молодіжних субкультур та визначення шляхів її корегування.

Завдання дослідження:

- виявити гендерні стереотипи представників романтико-ескапістських субкультур за матеріалами змісту інтернет-блогів їхніх представників та анкетування власників цих блогів;
- проаналізувати розподіл гендерних ролей у середовищі цих субкультур та виявити їхні мотиви;
- визначити шляхи корегування виявлених стереотипів засобами педагогіки та психології.

Зв'язок роботи із науковими програмами і практичними завданнями визначається розробленням низки питань теми “Філософсько-методологічні, соціально-педагогічні та організаційно-дидактичні засади підготовки сучасних фахівців у системі вищої освіти” відповідно до науково-дослідної тематики кафедри загальної і соціальної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка.

Результати дослідження. Сучасні дослідження визначають гендер як стратифікаційну категорію та ставлять його в один ряд з такими категоріями, як вік, раса чи клас. У процесі свого історичного розвитку людське суспільство нагромадило значну кількість стереотипів, пов'язаних з цими категоріями. В. П. Кравець визначає гендерний стереотип як спрощений, стійкий, емоційно забарвлений образ поведінки і рис характеру чоловіків і/чи жінок [1]. У різних соціальних групах гендерні стереотипи можуть суттєво різнитися. Прикладом цього є розподіл гендерних ролей у середовищі різних молодіжних субкультур.

Значний інтерес для нашого дослідження викликає підхід С. О. Сергєєва до типології субкультур. Він виокремлює чотири головні типи:

- романтико-ескапістські (хіпі, толкієністи, рольовики);
- гедоністично-розважальні (клабери, рейвери);
- кримінальні (гопники);
- анархо-нігілістичні або радикально-деструктивні (панки, анархісти, сатаністи) [2].

Кожен з цих типів характеризується певними особливостями виникнення, діяльності та внутрішньої структури. У контексті розв'язання завдань нашого дослідження розглянемо деякі характерні особливості цих субкультур. Зазначимо, що у групі романтико-ескапістських субкультур найяскравіше простежуються процеси, що відходять від традиційних уявлень про гендер. Представники цих субкультур, маючи альтернативні уявлення як про власну гендерну ідентифікацію, так і про характер психосексуальних взаємин, не дотримуються традиційних гендерних стереотипів. Ще одним чинником, що визначає гендерні стереотипи представників романтико-ескапістських субкультур, є бажання протиставити себе представникам інших типів субкультур, зокрема таким, як гопники, панки тощо. До угруповань з альтернативним сприйняттям гендерних ролей належать субкультури емо та отаку і меншою мірою – готи.

Особливості світогляду представників емокультури полягають у надмірно емоційному сприйнятті оточуючих реалій, інтровертності, підкресленому інфантілізмі, еґо-дистонності, акцентації на внутрішніх переживаннях, що нерідко межує з депресією. Для емо характерне сприйняття одне одного поза уявленнями про гендер. Загальна спрямованість

стереотипів у середовищі цієї субкультури зміщується до фемінності. Хлопці, намагаючись якомога далі відійти від загальноприйнятого стереотипу “мачо”, користуються косметикою, одягаються в стилі унісекс.

Отаку (анімешники) – субкультура, що виникла на ґрунті захоплення японськими мультфільмами (аніме) та мальованими історіями (мангою). Поступово сфера інтересів отаку поширилася до захоплення японською культурою загалом. Значне місце в діяльності представників цієї субкультури посідають рольові ігри та костюмовані форми ігрової активності (косплей). Досить часто отаку проєктують деякі аспекти рольової гри на реальне життя; вони настільки переймають роль персонажа, що асоціюють свою особистість невіддільно від нього [3].

Ключ до розуміння гендерних стереотипів отаку – у традиційних японських уявленнях про гендерні взаємодії. Вони знаходять своє відображення у мангах та аніме. Популярними серед них є такі жанри, як яой (зображення сексу між чоловіками), юрі (сексу між жінками), сетакон (сексу за участю молодих хлопчиків), сенен-ай (романтичних стосунків між чоловіками). Чоловічу гомосексуальність вважають частиною традиційної культури японських самураїв. Стереотипним шаблоном ідеального чоловіка в аніме є бісенен (молодий тендітний мужчина, жіночно красивий). Однак, на відміну від емо, для отаку характерне не стирання міжгендерних відмінностей, а трансгендерність. Це явище більш характерне для дівчат – вони охоче асоціюють себе з чоловіками як у рольових іграх, так і в реальному житті [4].

Ще однією субкультурою романтико-ескапістського типу є готик-культура, представники якої характеризуються надмірною депресивністю, его-дистонністю, похмурих сприйняттям світу. На відміну від двох вищезазначених субкультур, готи зазвичай приймають традиційні гендерні стереотипи, проте у середовищі цієї субкультури є течія готів-андрогінів [5; 6].

Щоб виявити причини трансгендерності представників романтико-ескапістських субкультур та шляхи корегування виявлених стереотипів, ми провели експериментальне дослідження, у процесі якого використали інтернет-сервіс для ведення блогів diary.ru (як найбільш популярний в середовищі українських та російських представників вищеописаних субкультур). Зокрема, аналізували відповідність гендеру, зазначеного у блозі, реальній статі власника цього блогу. Загалом ми проаналізували 75 блогів (по 25 для кожної субкультури). Результати дослідження наведено в таблиці.

Порівняння відповідності зазначеного гендеру реальній статі.

Субкультура	Збіг гендер-стать	Дівчата під маскою хлопців	Хлопці під маскою дівчат
Готи	23	2	0
Емо	12	8	5
Отаку	8	15	2

Блогерам, у яких не збігалися категорії „гендер-стать”, було надіслано приватні повідомлення з проханням відповісти на запитання анкети, у якій пропонували два запитання:

1. Чи поведетеся Ви в реальному житті так, як дівчина (якщо Ви хлопець), і навпаки?

2. Чи має для Вас значення у стосунках з партнером його статевая приналежність?

Відповіді на перше запитання розподілилися так:

- відповідь “так” дали 5% респондентів;
- відповідь “лише в середовищі представників своєї субкультури” – 52% ;
- відповідь “ні” – 23% ;
- не відповіли або відмовилися відповідати 20% опитаних.

У відповідях на друге запитання анкети одержано такі результати:

- відповідь “так, протилежної статі” – 56% респондентів;
- відповідь “так, однієї зі мною статі” – 3%;
- відповідь “ні” – 25%;
- не відповіли або відмовилися відповідати 16% опитаних.

Як засвідчують результати дослідження, нетрадиційна гендерна ідентифікація в середовищі представників романтико-ескапістських субкультур у більшості випадків має демонстративний характер або зумовлена прагненням наслідувати сучасну моду. У молодіжному середовищі протест проти стереотипів суспільства розглядається як основний символічний капітал. Порушення прийнятих у суспільстві статоворольових ідентифікацій є одним із варіантів цього протесту. Однак не слід заперечувати й той факт, що відповіді деяких респондентів та спосіб їх самоідентифікації можуть свідчити про реальну трансгендерність, схильність особи до гомо- чи бісексуальності, позагендерне сприйняття суспільства. З огляду на це дуже важливо вчасно виявляти мотиви такої поведінки у підлітків і вживати заходів відповідно до їхніх психологічних особливостей.

У тому випадку, коли трансгендерність слугує молодій людині засобом для привернення до себе уваги, демонстрації своєї винятковості, корекційна робота повинна бути спрямована на діагностику психологічних проблем

підлітка та водночас пошук альтернативних шляхів їх вирішення. Доцільно залучати до такої роботи батьків, адже досить часто подібна поведінка свідчить про дефіцит уваги та любові саме в сім'ї. Загалом нетрадиційна гендерна самоідентифікація у таких осіб зникає із закінченням підліткового віку або з усуненням проблеми, що її спричиняла.

Якщо ж психологічні тести свідчать про реальну схильність особи до трансгендерності, гомо- чи бісексуальності, завдання, які стоять перед педагогами та психологами, значно ускладнюються. У цьому випадку необхідно вживати комплекс заходів, спрямованих на гендерну самоідентифікацію підлітка, розуміння ним відмінності між поняттями "гендер" і "стать". Це, на нашу думку, дасть змогу переконати особу в тому, що її поведінка та почуття є варіантом норми. Таку роботу слід проводити надзвичайно обережно, щоб не спровокувати мобінгу у школі чи в сім'ї.

На початкових етапах корекційної роботи доцільно провести заходи, що мали б на меті діагностику причин поведінки підлітка. Такі заходи повинні здійснюватися засобами психології. На подальших етапах роботи методика корегування проблеми відрізнятиметься залежно від джерела проблеми.

Зазначимо, що корегування нетрадиційного розподілу гендерних ролей доцільно здійснювати такими шляхами:

- виявлення та ліквідація проблеми, що спричинила демонстративну поведінку підлітка;
- акцентування уваги підлітка на традиційних гендерних стереотипах за допомогою літературних, музичних та кінематографічних творів, популярних у середовищі субкультури, до якої він належить;
- залучення підлітка до участі в інтерактивних формах педагогічної взаємодії, що формують в учасників традиційні гендерні стереотипи (зокрема, рольові ігри, тренінги тощо).

Проблема вродженої схильності деяких осіб до гомо- чи бісексуальності або ж трансгендерності вимагає створення об'єктивної системи діагностування такої схильності. Лише на базі такої системи можливо розробити адекватні педагогічні методики, які б полегшували усвідомлення особою власних гендерних особливостей, сприяли відповідному розвитку особистості та мінімізували негативний вплив деяких жорстких суспільних норм. Результатом корекційної роботи повинне стати виховання повноцінного члена суспільства, здатного комфортно почуватися в ньому незалежно від власної гендерної ідентифікації.

Висновки. Перспектива подальших досліджень. Аналіз літературних джерел за темою наукового пошуку та проведені нами дослідження засвідчують, що:

- 1) характерною ознакою субкультур романтико-ескапістського типу є нетрадиційність гендерних стереотипів;
- 2) нетрадиційний розподіл гендерних ролей у середовищі цих субкультур має двоякий характер;
- 3) кожен з мотивів альтернативної гендерної самоідентифікації представників досліджуваних субкультур потребує окремого підходу та розроблення шляхів корегування.

Підсумовуючи, зауважимо, що проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми нетрадиційного розподілу гендерних ролей у середовищі молодіжних субкультур. Зокрема, окремого дослідження потребує ґрунтовне осмислення теоретичних засад проблеми та методів її практичного вирішення.

-
1. *Кравець В. П.* Гендерна педагогіка — Тернопіль: Джура, 2003. — 416 с.
 2. *Сергеев С. А.* К вопросу о классификации и некоторых особенностях молодежных субкультур России // Социальное знание: формации и интерпретации: Материалы междунауч. научн. конф. Казань, 1996. — С. 43-50.
 3. *Ryalls E. D.* Emo Subculture: An Examination of the Kids, Music and Style that Form Emo Subculture. — http://www.allacademic.com/meta/p187580_index.html
 4. Lamarre Th. An Introduction to Otaku Movement. — <http://www.brunel.ac.uk/4042/entertext4.1/lamarre1.pdf>
 5. *Goulding C., Saren M.* Performing identity: an analysis of gender expressions at the Whitby goth festival. *Consumption Markets & Culture*. Vol. 12. Issue 1, March 2009. P. 27 — 46.
 6. *Young R, Sweeting H, West P.* Prevalence of deliberate selfharm and attempted suicide within contemporary Goth youth subculture: longitudinal cohort study. *BMJ* 2006; 6 May, 32: 1058-61.

**TRANSGENDER IN THE ENVIRONMENT OF SOME YOUTH
SUBCULTURES****Halyna Synieoka***Ivan Franko National University of L'viv
Doroshenko Str., 41, UA – 79000 L'viv, Ukraine*

The article analyses the aspects of gender role distribution in the environment of some romantic-escapist youth subculture representatives. Based on analysing the internet blogs of these representatives it confirms their predisposition to transgender. Some approaches to revealing this issue and probable ways of its solution are suggested.

Key words: gender role, gender self-identity, transgender, youth subcultures, gender stereotype, juvenile age.

**ТРАНСГЕНДЕРНОСТЬ В СРЕДЕ НЕКОТОРЫХ МОЛОДЕЖНЫХ
СУБКУЛЬТУР****Галина Синьокая***Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Дорошенко, 41, 79000, Львов, Украина*

Проанализированы особенности распределения гендерных ролей в среде представителей молодежных субкультур романтико-эскапистского типа. На основании анализа интернет-блогов представителей этого типа субкультур подтверждено наличие склонности к трансгендерности у представителей этого типа. Предложены подходы к обнаружению этой проблемы и возможные пути ее решения.

Ключевые слова: гендерная роль, гендерная самоидентификация, трансгендерность, молодежные субкультуры, гендерный стереотип, подростковый возраст.

Стаття надійшла до редколегії 11.02.2010

Прийнята до друку 10.03.2010